ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ଶ୍ରୀଯୁତ ଶ୍ରୀ

ବାମଣ୍ଡା ରାଜାଙ୍କ

ଦ୍ୱାରା

ଅନୁବାଦିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ

ହୋଇ

ଜଗନ୍ନାଥବଲ୍ଲଭ ପ୍ରେସରେ

ମୁଦ୍ରିତ

BAMRA

1886

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଅପାର ସଂସାର ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟେ,
ସମ୍ମଜ୍ଜତୋ ମେ ଶରଣଂ କିମସ୍ତି ॥
ଗୁରୋ କୃପାଲୋ ! କୃପୟା ବଦୈତ,
ବିଶ୍ୱେଶ ପାଦାମ୍ବୁଜ ଦୀର୍ଘନୌକା ॥ ୧ ॥

ହେ କୃପାଳୋ ଗୁରୋ ! 'ଅମ୍ଭେ ଏହି ଅପାର ସଂସାର ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ମଗ୍ନ ହୋଇ ଅଛୁଁ ଆପଣ ଅନୁଗ୍ରହ ସହିତ ଆଜ୍ଞାଦେବା ହେଉନ୍ତୁ ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ଶରଣ କଣ ?

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ଗୁରୁ କହି ଅଛନ୍ତି ଜଗତ୍କର୍ତ୍ତା ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ପାଦପଦ୍ମରୂପ ମହା ନୌକା କେବଳ ଶରଣ ॥ ୧ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ବଦ୍ଧୋହି କୋ ଯୋ ବିଷୟାନୁରାଗଃ,
କୋବା ବିମୁକ୍ତୋ ବିଷୟେ ବିରକ୍ତଃ ॥
କୋବାଽସ୍ତି ଘୋରେ ନରକଃ ସ୍ୱଦେହ ,
ତୃଷ୍ଣା କ୍ଷୟଃ ସ୍ୱର୍ଗପଦଂ କି ମସ୍ତି ॥ ୧ ॥

ବଦ୍ଧ କିଏ ? — ଯେଉଁ ମାନେ ସର୍ବଦା ବିଷୟରେ ଅନୁରକ୍ତଥାନ୍ତି

ମୁକ୍ତ କିଏ ? — ଯେଉଁ ମାନେ ବିଷୟରୁ ନିବୃତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଭୟଙ୍କର ନରକ କିଏ ? — ଅପଣାର ଦେହ ।

ସ୍ୱର୍ଗ ପଦ କି ? — ତୃଷ୍ଣାର ନାଶ ॥ ୧ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ସଂସାର ହୃତ୍କଃ ଶ୍ରୁତିଜାତ୍ମବୋଧଃ ;
କୋ ମୋକ୍ଷ ହେତୁଃ ପ୍ରଥିତଃ ସଏବ ॥
ଦ୍ୱାରଂ କିମେକଂ ନରକସ୍ୟ ନାରୀ,
କା ସ୍ୱର୍ଗଦା ପ୍ରାଣଭୃତା ମହିଂସା ॥ ୧ ॥

ସଂସାର ହାରକ କିଏ ? ଶ୍ରୁତିଜନ୍ୟ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ
ମୋକ୍ଷର କାରଣ କି ? ସେହି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ।
ନରକର ପ୍ରବିଷ୍ଟଦ୍ୱାରକିଏ? ନାରୀ ।
ପ୍ରାଣି ମାନଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗ
ଦାତା କିଏ ? ଅହିଂସା ॥ ୧ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ଶେତେ ସୁଖଂ କସ୍ତୁ ସମାଧି ନିଷ୍ଠୋ ,
ଜାଗର୍ତ୍ତି କୋବା ସଦ ସଦ୍ବିବେକୀ ।
କେ ଶତ୍ରବଃ ସନ୍ତି ନିଜେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ,
ତାନ୍ୟେବ ମିତ୍ରାଣି ଜିତାନି ଯାନି । ୪ ।

ସୁଖ ପୂର୍ବକ କିଏ
ଶୟନକରେ ? ଯେସମାଧିରେତତ୍ପରଥାଏ ।
ଶୟନ ନକରେ କିଏ ? ସଦସଦ୍ବିବେକକାରୀ ।
ଶତ୍ରୁ କିଏ ? ଆପଣାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାନେ ।
ମିତ୍ର କିଏ ? ସେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କରଜୟ । ୪ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କୋବା ଦରିଦ୍ରୋହି ବିଶାଲ ତୃଷ୍ଣଃ,
ଶ୍ରୀମାଂଶ୍ଚ କୋ ଯସ୍ୟ ସମସ୍ତ ତୋଷଃ ॥
ଜୀବନ୍ମୃତଃ କସ୍ତୁ ନିରୁଦ୍ୟମୋ ଯଃ,
କାବାମୃତା ସ୍ୟାତ୍ ସୁଖଦା ନିରାଶା ॥ ୫ ॥

ଦରିଦ୍ର କିଏ ? ଯାହାରମହତ୍ୱ ତୃଷ୍ଣା ଅଛି

ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ପାତ୍ର କିଏ ? ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣସନ୍ତୋଷ ଲଭିଥାଇ

ମୃତସମାନ କିଏ ? ଉଦ୍ୟମରହିତବ୍ୟକ୍ତି

ଅମୃତର ବଳି ସୁଖଦାୟକ କିଏ ? ନିରାଶା । ୫ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ପାଶୋତ୍ତ କୋ ଯୋମମତା ଭିଧାନଃ,
ସମ୍ମୋହୟତ୍ୟେବ ସୁରେବ କା ସ୍ତ୍ରୀ ॥
କୋବା ମହାନ୍ଧୋ ମଦନାତୁରୋଯୋ,
ମୃତ୍ୟୁଶ୍ଚ କୋବା ୍ୱପଯଶଃ ସ୍ୱକୀୟଂ ॥ ୬ ॥

ପାଶ କଣ ? ମମତା।
ମଦିରାପରି କଣ ମୋହ କରାଏ ? ସ୍ତ୍ରୀ।
ମହା ଅନ୍ଧ କଣ ? କାମାତୁର।
ମୃତ୍ୟୁ କଣ ? ଆପଣାର ଅପଯଶ । ୬ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କୋବାଗୁରୁଃ ଯୋହି ହିତୋପଦେଷ୍ଟା,
ଶିଷ୍ୟସ୍ତୁ କୋ ଯୋ ଗୁରୁଭକ୍ତ ଏବ ।।
କୋ ଦୀର୍ଘରୋଗୋ ଭବ ଏବ ସାଧୋ!,
କିମୌଷଧଂ ତସ୍ୟ ବିଚାରଏବ ।। ୭ ।।

ଗୁରୁ କିଏ ? ଯେ ହିତ ଉପଦେଶ ଦିଏ ।
ଶିଷ୍ୟ କିଏ ? ଯେ ଗୁରୁଭକ୍ତ ।
ମହାରୋଗ କିଏ ? ହେ ସାଧୋ ! ସଂସାର ।
ଔଷଧ କି ? ସଂସାରତତ୍ତ୍ୱର ବିଚାର । ୭ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କିଂ ଭୂଷଣାଦ୍ଭୂଷଣ ମସ୍ତି ଶୀଳଂ ,
ତୀର୍ଥଂ ପରଂ କିଂ ସ୍ୱମନୋବିଶୁଦ୍ଧିଂ ॥
କିମତ୍ର ହେୟଂ କନକଂଚ କାନ୍ତା,
ଶ୍ରାବ୍ୟଂ ସଦାକିଂ ଗୁରୁ ବେଦବାକ୍ୟଂ ॥ ୮ ॥

ଭୂଷଣ ମାନଙ୍କରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ

ଭୂଷଣ କିଏ ? ଶୀଳ (ସୁସ୍ୱଭାବ)

ପରମତୀର୍ଥ କିଏ ? ଶୁଦ୍ଧମନ ।

ଏହି ସଂସାରରେ ତ୍ୟାଗ

କରିବା ଯୋଗ୍ୟ କିଏ ? ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ।

ସର୍ବଦା ସେବ୍ୟ କି ? ଗୁରୁ ଏବଂ ବେଦ
ବାକ୍ୟ । ୮ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କେ ହେତବୋ ବ୍ରହ୍ମ ଗତେ ସ୍ତୁ ସନ୍ତି,
ସତ୍ସଙ୍ଗତ ର୍ଦାନ୍ତ ବଚାର ତୋଷଃ ।
କେ ସନ୍ତୁ ସନ୍ତଃ ଖଳବୀତରାଗା,
ଅପାସ୍ତମୋହାଶିବତତ୍ତ୍ୱ ନଷ୍ଠାଃ । ୯ ।

ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତିର ହେତୁ କଏ ? — ସତ୍ସଙ୍ଗ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଶଳଗ୍ ଏବଂ ଶାସ୍ତ୍ର ବଚାର ଓ ସନ୍ତୋଷ ।

ସଜ୍ଜନ କେଉଁ ମାନେ ? — ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ରାଗ ମୋହ ଦୂର ହୋଇ ଅଛି ଏବଂ ଶିବ ତତ୍ତ୍ୱରେ ନଷ୍ଠା ରଖି ଅଛନ୍ତି । ୯ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କୋବାଜ୍ୱରଃ ପ୍ରାଣଭୃତାଂ ହି ଚିନ୍ତା,
ମୂର୍ଖସ୍ତୁ କୋ ଯସ୍ତୁ ବିବେକ ହୀନଃ ।
କାର୍ଯ୍ୟା ମୟା କା ଶିବ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତିଃ,
କିଂ ଜୀବନଂ ଦୋଷ ବିବର୍ଜିତଂ ଯତ୍ । ୧୦ ।

ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ଜ୍ୱର କି ? ଚିନ୍ତା ।
ମୂର୍ଖ କିଏ ? ଯେ ବିବେକହୀନ ।
ଅମ୍ଭ ମାନଙ୍କର
କାର୍ଯ୍ୟ କି ? ଶିବ ,ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତି ।
ଜୀବନ କି ? ଦୋଷ ରହିତ
ହେବା । ୧୦ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ବିଦ୍ୟାହି କା ବ୍ରହ୍ମଗତିପ୍ରଦାଯା ,
ବୋଧୋଽସ୍ତି କୋ ଯସ୍ତୁବିମୁକ୍ତି ହେତୁଃ ॥
କୋଲାଭ ଅତ୍ମାବଗମୋହି ଯୋବୈ ,
ଜିତଂ ଜଗତ୍କେନ ମନୋହିଯେନ ॥ ୧୧ ॥

ବିଦ୍ୟାକଣ ? ବ୍ରହ୍ମଗତି ଦାନକର୍ତ୍ରୀ
ବୋଧକି ? ଯେ ମୁକ୍ତିର କାରଣ ।
ଲାଭ କଣ ? ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ।
ସଂସାରକୁ କିଏଜୟ
କରିଅଛି ? ଯେ ଆପଣା ମନକୁଜୟ
କରି ଅଛି ॥ ୧୧ ॥

(୬)

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ଶୂରାନ୍ମହାଶୂରତମୋଽସ୍ତି କୋବା,
ମନୋଜ ବାଣୈ ର୍ବ୍ୟଥିତୋ ନଯସ୍ତୁ ।
ପ୍ରାଜ୍ଞୋଽତ ଧୀରଶ୍ଚ ସମଶ୍ଚକୋବା,
ପ୍ରାପ୍ତୋ ନ ମୋହଂ ଲଲନା କଟାକ୍ଷୈଃ । ୬ ।

ଶୂରମାନଙ୍କଠାରୁଅତ୍ୟନ୍ତ ରେ ମହାଶୂରକିଏ ? ଯେକନ୍ଦର୍ପ ମହା ଶରଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାଜ୍ଞ (ପଣ୍ଡିତ) ଧୀର ଓ ସମଦର୍ଶୀ କିଏ ? ଯେସ୍ତ୍ରୀ କଟାକ୍ଷରେ ମୋହିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ୬ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କସ୍ମାଦ୍ବିଷଂ କିଂ ବିଷୟାଃ ସମସ୍ତା ,
ଦୁଃଖୀ ସଦା କୋ ବିଷୟାନୁରାଗୀ ।
ଧନ୍ୟୋଽସ୍ତି କୋ ଯସ୍ତୁ ପରୋପକାରୀ,
କଃ ପୂଜନୀୟୋ ନନୁ ତତ୍ତ୍ୱନିଷ୍ଠଃ । ୧୩ ।

ବିଷଠାରୁ ବଳି ବିଷ କିଏ ?   ବିଷୟ ସକଳ ।
ସର୍ବଦା ଦୁଃଖୀ କିଏ ?   ସକଳ ବିଷୟରେ ଯାହା
ର ଅନୁରାଗ ।
ଧନ୍ୟପୁରୁଷ କିଏ ?   ଯେ ପରୋପକାର କରେ ।
ପୂଜ୍ୟ କିଏ ?   ଯେ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ନିଷ୍ଠ ହୁଏ । ୧୩ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ସର୍ବାସ୍ୱବସ୍ଥା ସ୍ୱପି କିଂ ନ କାର୍ଯଂ,
କିଂବାବଧେୟଂ ବିଦୁଷାଂ ପ୍ରଯତ୍ନାତ୍ ।
ସ୍ନେହଶ୍ଚ ପାପଂ ପଠନଶ୍ଚ ଧର୍ମଃ,
ସଂସାର ମୂଲଂ ହିକିମସ୍ତ୍ୟବିଦ୍ୟା । ୧୪ ।

ସକଳ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ମାନଙ୍କର କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ? ସ୍ନେହରୂପ ପାପ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ; ପଠନ ରୂପ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ।

ସଂସାରର ମୂଳ କିଏ ? ଅବିଦ୍ୟା (ମହାମୋହ) । ୧୪ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ବିଜ୍ଞାନ୍ମହାବିଜ୍ଞତମୋ ଽସ୍ତି କୋବା,
ନାର୍ଯ୍ୟାପିଶାଚ୍ୟା ନଚବଞ୍ଚିତୋଯଃ ।
କା ଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରାଣଭୃତାଂ ଚନାରୀ,
ଦିବ୍ୟଂ ବ୍ରତଂ କିଂ ଚ,ସମସ୍ତଦୈନ୍ୟଂ ॥ ୧୫

ଜ୍ଞାନମାନଙ୍କଠାରୁ ମହା
ଜ୍ଞାନୀ କିଏ ? — ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଶାଚ ଦ୍ୱାରା ବଞ୍ଚିତ ହୋଇନାହିଁ ।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା (ବେଡ଼ୀ) କିଏ ? — ନାରୀ ।

ଦିବ୍ୟ ବ୍ରତ କାହାକୁ ବୋଲି ? — ଅଦୀନତା । ୧୫ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ଜ୍ଞାତୁଂ ନଶକ୍ୟଂ ହ୍ୱ କମସ୍ତି ସର୍ବୈ,
ଯୋଷିନ୍ମ ନୋୟଶ୍ଚରିତଂ ତଦୀୟଂ ।
କାଦୁ ସ୍ତ୍ୟଜାସର୍ବ ଜନୈ ର୍ଦୁରାଶା,
ବିଦ୍ୟାବିହୀନଃ ପଶୁରସ୍ତି କୋବା । ୧୭ ।

ସମସ୍ତେ କଣ ଜାଣିବାକୁ
ସମର୍ଥ ହୋଇନପାରନ୍ତି ? ସ୍ତ୍ରୀର ମନ ଏବଂ
ଚରିତ୍ର ।
ସମସ୍ତ ଲୋକମାନେ କାହା
କୁ ତ୍ୟାଗକରି ନପାରନ୍ତି ? ଦୁଷ୍ଟ ଆଶା ।
ପଶୁ କିଏ ? ବିଦ୍ୟାହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି । ୧୭ ।

❋

(୧୭)

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ବାସୋ ନ ସଙ୍ଗଃ ସହ କୈର୍ବିଧେୟୋ ,
ମୂର୍ଖୈଶ୍ଚ ପାପୈଶ୍ଚ ଖଲୈଶ୍ଚ ନୀଚୈଃ ॥
ମୁମୁକ୍ଷୁଣାଂକିଂ ତ୍ୱରିତଂ ବିଧେୟଂ ,
ସତ୍ସଂଗତି ର୍ନିର୍ମମତେଶ ଭକ୍ତିଃ ॥ ୧୭ ॥

କେଉଁମାନଙ୍କ ସହିତ ବାସ ଏବ ସଙ୍ଗକର୍ ଉଚିତ ନୁହେଁ ?

ମୂର୍ଖ ପାପୀ, ଖଲ, ଏବ ନୀଚ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ।

ମୁମୁକ୍ଷୁମାନଙ୍କର ସର୍ବଦା କି କର୍ ଉଚିତ ?
ସତ୍ସଙ୍ଗ , ନିର୍ମମତା ଏବ ଈଶ୍ୱର ଭକ୍ତି । ୧୭

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

। ଲଘୁତ୍ୱମୂଲଂ ଚ କିମର୍ଥିତୈବ,
ଗୁରୁତ୍ୱ ବୀଜଂ ଯଦ ଯାଚନଂ କିଂ ।
ଜାତୋଽସ୍ତି କୋ ଯସ୍ୟ ପୁନର୍ନଜନ୍ମ,
କୋବା ମୃତୋ ଯସ୍ୟ ପୁନର୍ନ ମୃତ୍ୟୁଃ ॥ ୧୮ ॥

ଲଘୁତାର କାରଣ କିଏ ? ମାଗିବା ।
ଗୁରୁତାର ମୂଳକିଏ ? କାହାକୁ ନମାଗିବା ।
କାହାର ଜନ୍ମହୋଇ ଅଛି ? ଯାହାର ଆଉ ଥରେ ଜନ୍ମ ନହୁଏ ।
ମୃତକିଏ ? ଯାହାର ପୁନର୍ବାର ମୃତ୍ୟୁହୁଏନାହିଁ । ୧୮ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ମୂକୋସ୍ତି କୋବା ବଧିରଶ୍ଚକୋବା ,
ଯୁକ୍ତଂନ ବକ୍ତୁଂ ସମୟେ ସମର୍ଥଃ ।
ତଥ୍ୟଂ ସୁପଥ୍ୟଂ ନ ଶୃଣୋତି ବାକ୍ୟଂ ,
ବିଶ୍ୱାସ ପାତ୍ରଂ ନ କିମସ୍ତି ନାରୀ ॥ ୧୯ ॥

ମୂକ କିଏ ? ସମୟରେ ଯେ ଯଥାର୍ଥକହିବାକୁ ଅସମର୍ଥ

ବଧିର କିଏ ? ଯେ ସତ୍ୟ ଏବ ହିତବାକ୍ୟ ନ ଶୁଣେ

କିଏ ବିଶ୍ୱାସପାତ୍ର ନୁହେଁ ? ନାରୀ । ୧୯ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ତତ୍ତ୍ୱଂ କମେକଂ ଶିବ ମଦ୍ୱିତୀୟଂ ,
କିମୁତ୍ତମଂ ସଚ୍ଚରିତଂ ଯଦସ୍ତି ।
କିଂକର୍ମ କୃତ୍ୱା ନଚଶୋଚନୀୟଂ ,
କାମାରି କଂସାରି ସମର୍ଚ୍ଚନାଖ୍ୟଂ ॥ ୨୦ ॥

ମୋକ୍ଷତତ୍ତ୍ୱକିଏ ? ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଶିବ ।
ଉତ୍ତମପଦାର୍ଥ କିଏ ? ସଦାଚାର ।
କେଉଁ କର୍ମକଲେ
ଶୋଚନା ହୁଏନାହିଁ ? ଶିବ ଏବଂ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର
ଅର୍ଚ୍ଚନା ॥ ୨୦ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ଶତ୍ରୋର୍ମହା ଶତ୍ରୁତମୋଽସ୍ତି କୋବା ,
କାମଃ ସକୋପା ନୃତଲୋଭ ତୃଷ୍ଣଃ ।
ନ ପୂର୍ଯ୍ୟତେ କୋ ବିଷୟୈଃ ସଏବ ,
କିଂଦୁଃଖ ମୂଳଂ ମମତାଭିଧାନଃ ॥ ୧୨ ॥

ଶତ୍ରୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶତ୍ରୁ କିଏ ?
କାମ , କ୍ରୋଧ , ମିଥ୍ୟା , ଲୋଭ ଏବଂତୃଷ୍ଣା ।
ବିଷୟରେ କାହାର
ତୃପ୍ତି ନ ହୁଏ ? ସେହିକାମ କ୍ରୋଧାଦିର
ଦୁଃଖର ମୂଳ କିଏ ? ମମତା ॥ ୧୨ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କିଂ ମଣ୍ଡନଂ ସାକ୍ଷରତା ମୁଖସ୍ୟ ,
ସତ୍ୟଂଚ କିଂ ଭୂତହିତଂ ତଦେବ ।
ଉପକ୍ତ୍ୟାସୁଖଂ କିଂ ସ୍ତ୍ରି ସ୍ତୃମେବ ସମ୍ୟକ୍ ,
ଦେୟଂ ପରଂ କିଂ ତ୍ୱଭୟଂ ସଦୈବ ॥ ୨୨ ॥

ମୁଖର ଭୂଷଣ କିଏ ? ବିଦ୍ୟା ଏବଂ ସତ୍ୟ ।
ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ହିତକିଏ ? ସେହି ବିଦ୍ୟା ଏବଂ ସତ୍ୟ
କି ଉପାଗକଲେ ସର୍ବତ୍ର ସୁଖହୁଏ ? ସ୍ତ୍ରୀ ।
ସର୍ବଦା ଉତ୍ତମରୂପେ
ଦେବାଯୋଗ୍ୟ କିଏ ? ଅଭୟ ॥ ୨୨ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମଳା

କସ୍ୟାସ୍ତି ନାଶେ ମନସୋହି ମୋକ୍ଷଃ ,
କ୍ୱସର୍ବଥା ନାସ୍ତି ଭୟଂ ବମୁକ୍ତୌ ।
ଶଲ୍ୟଂ ପରଂ କିଂ ନଜମୂର୍ଖତୈବ ,
କେକେହ୍ୟ ପାସ୍ୟା ଗୁରୁବଶ୍ଚ ବୃଦ୍ଧାଃ ॥ ୨୩ ॥

କିଏ ନଷ୍ଟହେଲେ ମୋକ୍ଷହୁଏ ? ମନ ।
କାହାର ସର୍ବଦା ଭୟ ନହୁଏ ? ମୁକ୍ତପୁରୁଷର
ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଶୂଳ କିଏ ? ନଜମୂର୍ଖତା ।
କିଏ ୨ ଉପାସନାର ଯୋଗ୍ୟ ଗୁରୁ ଏବ
ବୃଦ୍ଧ ॥ ୨୩ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ଉପସ୍ଥିତେ ପ୍ରାଣହୃତେ କୃତାଂତେ,
କିମାଶୁ କାର୍ଯ୍ୟଂ ସୁଧିୟା ପ୍ରଯତ୍ନାତ୍ ।
ବାକ୍କାୟ ଚର୍ତ୍ତୋଃ ସୁଖଦଂ ଯମଘ୍ନଂ,
ମୁରାରି ପାଦାମ୍ବୁଜ ମେବ ଚନ୍ତ୍ୟଂ ॥ ୬୦ ॥

ପ୍ରାଣହର ଯମ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା କାଳେବୁଦ୍ଧି ମାନ ଲୋକର ଶୀଘ୍ର ଯତ୍ନପୂର୍ବକ କି କରି ଉଚିତ ?

କାୟ ମନୋବାକ୍ୟ ରେ ସୁଖ ଦାୟକ ଓ ଯମ ନାଶକ ମୁରାରି (ବିଷ୍ଣୁ) ଙ୍କର ଚରଣ କମଳ ଚନ୍ତନ କରା ଉଚିତ ॥ ୬୪ ॥

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କେ ଦସ୍ୟବଃ ସନ୍ତି କୁବାସନାଖ୍ୟାଃ ,
କଃ ଶୋଭତେଯଃ ସଦସି ପ୍ରବିଦ୍ୟଃ ।
ଶାନ୍ତେ ବ କା ଯା ସୁଖଦାସ୍ତି ବିଦ୍ୟା ,
କିମେଧତେ ଦାନ ବସାତ୍ସୁ ବିଦ୍ୟା ॥ ୨୫ ॥

ଚୋର କିଏ ? କୁବାସନା ।
କିଏ ସଭାରେ
ଶୋଭିତ ହୁଏ ? ଉତ୍ତମ ବିଦ୍ୱାନ୍ ।
ଶାନ୍ତି ଓ ସୁଖଦାତା କିଏ ? ସୁବିଦ୍ୟା ।
ଦାନଦେଲେ କିଏ
ବୃଦ୍ଧିକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ? ବିଦ୍ୟା । ୨୫ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କୁତୋହି ଭୀତିଃ ସତତଂ ବିଧେୟା ,
ଲୋକାପବାଦାଭବ କାନନାଚ୍ଚ ।
କୋବାସ୍ତି ବନ୍ଧୁଃ ପିତରୌଚ କୌବା ,
ବିପତ୍‌ସହାୟଃ ପରିପାଳକୋ ଯଃ । ୧୭ ।

ସର୍ବଦା କାହାଠାରୁ ଭୟହୁଏ ?
ଲୋକାପବାଦ ଏବଂ ସଂସାରରୂପ ବନରୁ ।
ବନ୍ଧୁ ମାତା ଏବଂ ପିତା କିଏ ?
ବିପତ୍କାଳେ ସହାୟକ ଏବଂ ପ୍ରତିପାଳକ । ୧୬ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳ

ବୁଦ୍ଧ୍ୟାନୁ ବୋଧ୍ୟଂ ପରିଶିଷ୍ୟତେ ଯଂ,
ଶିବଂ ପ୍ରଶାନ୍ତଂ ସୁଖବୋଧ ରୂପଂ ।
ଜ୍ଞାତେତୁ ଯସ୍ମିନ୍ ଵଦତଂ ଚ ଶସ୍ୟା,
ସର୍ବାତ୍ମକେ ବ୍ରହ୍ମଣି ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ । ୨୭ ।

ଯେ ଜାଣିଲେ ପୁନ ଆର ଜାଣିବାର ଆବଶ୍ୟ କ ନହୁଏ ?
ଜ୍ଞାନରୂପୀ ସୁଖରୂପୀ ଶାନ୍ତରୂପୀ ଶିବଙ୍କୁ ଜାଣିଲେ ।
କାହାକୁ ଜାଣିଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଗତର ଜ୍ଞାନ ହୁଏ ?
ସର୍ବାତ୍ମକ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ । ୨୭ ।

କିଂ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭଂ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ରସ୍ତି ଲୋକେ,
ସତ୍ସଂଗତି ବ୍ରହ୍ମ ବିଚାରଣା ଚ ।
ତ୍ୟାଗୋହି ସର୍ବସ୍ୟ ଶିବାତ୍ମବୋଧ,
କିଂ ଦୁର୍ଜ୍ଜୟଂ ସର୍ବଜନୈ ର୍ମନୋଜଃ । ୨୮ ।

ଲୋକରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ କେଉଁ ୨ ପଦାର୍ଥ ?
ସଦ୍ଗୁରୁ, ସତ୍ସଙ୍ଗ, ବ୍ରହ୍ମବିଚାର, ସଂସାର ତ୍ୟାଗ
ଏବ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ
କାହାକୁ ଜୟ କରି
ଯାଇ ନପାରେ ? କାମଦେବକୁ । ୨୮ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ପଶୋଃ ପଶୁଃ କୋ ନକରୋତି ଧର୍ମଂ ,
ପ୍ରାଧୀତଶାସ୍ତ୍ରୋପି ନଚାତ୍ମ ବୋଧଃ ।
କିଂ ତଦ୍ବିଷଂ ମାତି ସୁଧୋପମଂ ସ୍ତ୍ରୀ ;
କେ ଶତ୍ରବୋ ମିତ୍ରବଦାତ୍ମଜାଦ୍ୟାଃ । ୨୯ ।

ପଶୁଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ପଶୁ କିଏ ?
ଯେ ଧର୍ମ ନକରେ ଏବ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନକରି
ଆତ୍ମ ବିଚାର ନକରେ ।
ଅମୃତପରି ଅଭିସୁଥିବା ବିଷକିଏ ? ସ୍ତ୍ରୀ ।
ମିତ୍ରପରି ଶତ୍ରୁ କେଉଁମାନେ ? ପୁତ୍ରାଦି । ୨୯।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲତା କିଂ ଧନ ଯୌବନାୟୁଃ ,
ଦାନଂ ପରଂ କିଂ ଚ ସୁପାତ୍ର ଦତ୍ତଂ ।
କଣ୍ଠଂ ଗତୈରପ୍ୟ ସୁଭିର୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ,
କିଂ କିଂ ବିଧେୟଂ ମଳିନଂ ଶିବାର୍ଚ୍ଚ । ୩୦ ।

ବିଜୁଳିଠାରୁ ବଳି
ଶୀଘ୍ରଗାମୀକିଏ ? ଧନ , ଯୌବନ , ଆୟୁଷ
ଉତ୍କୃଷ୍ଟଦାନକିଏ ? ସୁପାତ୍ରରେ ଯାହାଦିଆଯାଏ
ପ୍ରାଣକଣ୍ଠଗତ ହେଲେ କେଉଁ କାମ କର୍ତ୍ତ
ବ୍ୟଏବ କେଉଁ କାମ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ?
ମଳିନକାମ ନକରିବ ଶିବପୂଜା କରିବା ୩୦ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କିଂକର୍ମ ଯତ୍ପ୍ରୀତିକରଂ ମୁରାରେ ,
କ୍ୱାସ୍ଥା ନ କାର୍ଯ୍ୟା ସତତଂ ଭବାବ୍ଧୌ ।
ଅହର୍ନିଶଂ କିଂ ପରିଚିନ୍ତନୀୟଂ ,
ସଂସାର ମିଥ୍ୟାତ୍ୱ ଶିବାତ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱଂ । ୩୧ ।

କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପ୍ରୀତି ହୁଏ ?

ସଂସାର ସମୁଦ୍ରରେ ଅନବରତ ବିଶ୍ୱାସ ନ କର୍ ।

ରାତ୍ରୀ ଦିବା କାହାର ଚିନ୍ତାକର୍ ଉଚିତ ?

ସଂସାର ମିଥ୍ୟା ଆତ୍ମସତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ତତ୍ତ୍ୱଚିନ୍ତା । ୩୧ ।

ମଣିରତ୍ନ ମାଳା

କଣ୍ଠଂ ଗତାବା ଶ୍ରବଣଂ ଗତାବା,
ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରାଖ୍ୟା ମଣିରତ୍ନମାଳା ।
ତନୋତୁ ମୋଦଂ ବିଦୁଷାଂ ପ୍ରଯତ୍ନାତ୍,
ରମେଶ ଗୌରୀଶ କଥୈବ ସଦ୍ୟଃ । ୩୨ ।

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରାଖ୍ୟ ମଣିରତ୍ନମାଳା କଣ୍ଠ ଗତ ହେଉ ବା ଶ୍ରବଣ ଗତହେଉ ତହିଁରେ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଯେଉଁ ବିଷ୍ଣୁ ଏବଂ ଶିବଙ୍କର କଥା ଅଛି ସେ ତତ୍କାଳରେ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ବର୍ଦ୍ଧିନକରୁ । ୩୨ ।

ଇତି ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ମଣିରତ୍ନମାଳା ସମାପ୍ତା ।